

ФЗУ механічного факультету, в якому, порівняно з першим, змінено технічну термінологію за виданнями Інституту української наукової мови (тт.Х, XV, XVIII).

Отже, початком становлення української автомобільної термінології, свідомим її творенням можна вважати 20-і-30-і роки ХХ століття, коли Інститут української наукової мови Академії наук, зокрема Індустріальний відділ і Сектор термінології та номенклатури, провів систематизовану термінологічну роботу, апробація якої здійснювалася шляхом видання кількох російсько-українських транспортних словників, лексичний фонд яких дотичний до сучасної терміносистеми автомобілебудування та ремонту транспортних засобів. Вивчення подальших шляхів становлення корпусу цих термінів, опис і пропаганда питомих словотвірних моделей, з'ясування місця і ролі іншомовних елементів у терміносистемі – ось далеко не повний перелік проблем, вирішення яких на часі у сучасного термінознавства.

1. Російсько-український транспортний словник / Уклад. В.Жуковський. – Х.: Вид-во Півд. округи шляхів, 1926. – 95 с. 2. Головатий Г. Найважливіші словотворчі засоби в українській мові повоєнної доби // Мовознавство. – 1936. – №8. – С. 70–86. 3. Словник транспортної термінології (проект). – К.: Українська радянська енциклопедія, 1932. 4. Словарь української мови: В 2 т. / Упорядкував з додатком власного матеріалу Борис Грінченко. – К.:Наук. думка, 1996. 5. Веремійчук І. Реміснична лексика // Дивослово, 1996. – № 10, 11. – С. 20–23. 6. Кияк Т.Р. До питання про “своє” та “чуже” в українській термінології // Мовознавство. – 1994. – № 1. – С. 22–25. 7. Бабіч Б.С., Луцик В.В. Технічне обслуговування й ремонт металевих кузовів автомобілів: Підручник. – К.:Либідь, 2001. – 459 с. 8. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. В.Т. Бусел. – К.–Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2001.– 1440 с. 9. Вовк А. Термінологічні проблеми кібернетики // Науково-технічне слово, 1995. – №1. – С. 23–30. 10. Кисликов В.Ф., Луцик В.В. Будова й експлуатація автомобілів: Підручник для учнів професійно-технічних закладів освіти. – К.: Либідь, 2000. – 399 с. 11. Кіяшко О.В. Електровні (з додатком словничка технічних термінів). –Харків: Український робітник, 1931. 12. Кузьмін К.І. Деталі машин, їхня конструкція та розрахунок. – Харків–Одеса: ДВОУ, Техн. вид-во, 1931.

УДК 37.018.43=03.111=161.2

Богдан Шуневич
Національний університет “Львівська політехніка”

ЗАУВАГИ ДО ПЕРЕКЛАДУ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ ІНОЗЕМНИХ ВЛАСНИХ ІМЕН (на матеріалі англomовної літератури з дистанційного навчання)

© Шуневич Б., 2004

У статті проаналізовано українські переклади деяких імен і прізвищ закордонних авторів, які трапляються в наукових матеріалах із дистанційного навчання.

In the article the Ukrainian translation of some foreign authors' names and family names mentioned in the scientific materials on distance education are analysed.

Під час проведення досліджень перед науковцями, яким потрібно робити посилання на праці закордонних авторів, стоїть завдання точно передати українською мовою імена та прізвища (ІП) цих авторів. Залежно від того, який український варіант таких імен і прізвищ вперше з'явиться у вітчизняній літературі, то так він буде повторюватися в інших працях. Тому науковці, які вперше використовують ІП закордонних дослідників у своїх працях, повинні правильно підібрати найкращий їх варіант в рідній мові, щоб найточніше передати ці імена і прізвища вітчизняному читачеві.

Таке ж завдання виникло перед нами при написанні статей, доповідей (див., наприклад, [3, с. 27–31; 4, с. 252–256], монографії, дисертації з теорії і практики дистанційного навчання (ДН).

У нашому дослідженні використано правила перекладу українською мовою імен і прізвищ із англomовної літератури, викладених в працях професора І. Корунця [2], а також Англо-український словник [1] та ін.

Мета статті – уточнити написання українських варіантів деяких імен і прізвищ закордонних авторів, які трапляються в наукових матеріалах із дистанційного навчання.

Матеріалом для нашої статті послужили ІП закордонних винахідників, науковців і практиків, які зайняті організацією ДН і цитуються в наших працях.

Як видно із таблиці, об'єктом дослідження є 147 імен і прізвищ, які в 94 випадках подані повністю, а в 53 – імена представлені ініціалами.

Як показав аналіз ІП, більшість з них добре відомі вітчизняному читачеві з іншої наукової, науково-популярної, а також художньої літератури, наприклад, **прізвища**: Anderson – Андерсон, Cook – Кук, Johnson – Джонсон, King – Кінг, Lewis – Льюїс, Moore – Мур, Morgan – Морган, Morse – Морзе, Murphy – Мерфі, Parker – Паркер, Robinson – Робінсон, Phillips – Філіпс, Porter – Портер, Smith – Сміт, Taylor – Тейлор та ін.; **імена характерні для англійської мови**: Barbara – Барбара, Charles – Чарльз, Harry – Гаррі, Hilary – Гіларі, John – Джон, Linda – Лінда, Michael – Майкл, Morris – Морріс, Patrick – Патрік, Raymond – Раймонд, Robert – Роберт, Terry – Террі, Thomas – Томас, Viola – Віола, Virginia – Вірджинія, Walter – Уолтер. Деякі з цих імен подано в посиланнях на літературу в пестливій формі, наприклад, Mike від Michael, Chris від Christian. При написанні українських варіантів таких імен у наукових статтях, ми подавали спочатку повну форму цього імені, а в дужках – пестливу, наприклад, Mike Sosteric – Майкл (Майк) Состерік; **німецької**: Gerhard – Гергард, Gustav – Густав, Otto – Отто, Rudolf – Рудольф, Walter – Вальтер; **ірландської**: Desmond – Десмонд; **італійської**: Marchese – Маркеше; **чеської**: Jan – Ян; **шведської**: Waldemar – Вальдемар, Torstein – Торстейн, Børje – Бердж та ін.

Труднощі виникають при переданні українською мовою ініціалів від імен закордонних науковців, тому що вони можуть бути початковими літерами від різних імен. Щоб уникнути помилки і не дезорієнтувати читача, при кожному прізвищі та ініціалі, замість повного імені, потрібно, на нашу думку, писати їх в дужках в оригіналі, наприклад, А. Інґліс (А. Inglis). Для уточнення імен відомих авторів можна знайти їх за ключовим словом у вигляді прізвища та ініціалів за допомогою Інтернет, а також через доступні каталоги бібліотек закордонних університетів.

Розгляньмо детальніше приклади імен і прізвищ, для яких вже існують правила перекладу їх українською мовою у вищезгаданій праці [2], і словнику [1], але їх часто порушують у вітчизняних наукових працях:

– прізвище Alexander потрібно писати **Александр**, а ім'я – **Александр**, наприклад, D. Alexander – Д. Александр, Bell, Alexander Graham – Белл, Александр Грехем;

– потрібно звертати увагу на переклад іншомовних імен і прізвищ, в яких є приголосні g, h. В українській мові їх передають, відповідно, літерами г і ґ, а в російській – г і х. Наприклад, прізвище Holmberg в українській мові пишеться як Гольмберг, а в російській – Хольмберг. Також це правило потрібно пам'ятати при перекладі імен і прізвищ з української мови на англійську, наприклад, Богдан – Bohdan, а не Bogdan.

– ім'я німецького автора статті Walter потрібно писати Вальтер, а, наприклад, англійчанина – Уолтер, ім'я чеського науковця Jan – Ян, а не Джен.

– потрібно писати подвоєними приголосні і голосні букви в українському варіанті від іншомовних ІП, якщо вони не входять в один зі складів слова, який передається в нашій мові однією буквою, наприклад, Delling – Деллінґ, але Curran – Карен, Isaak – Ісаак, але Cook – Кук.

– необхідно перекладати імена і прізвища з їх оригіналу, тому що, наприклад, сполучення букв **ch** в імені італійського винахідника радіо Marchese Marconi в англійському варіанті читається як **ч**, а в італійському – **к**, тобто не Марчезе, а Маркеше.

Список іноземних імен і прізвищ та їх українських еквівалентів

№ з/п	Іноземні імена та прізвища	Українських еквівалентів
1	2	3
А		
1.	Alexander, D.	Александр, Д.
2.	Archer, Walter	Арчер, Уолтер
3.	Anderson, Terry	Андерсон, Террі
В		
4.	Bååth, John	Баас, Джон
5.	Baig, Veronica	Бейґ, Вероніка
6.	Bardeen, John	Бардін, Джон (США)*
7.	Bates, A.W.	Бейтс, А.У.
8.	Baynton, Myra	Бейнтон, Майра
9.	Bell, Alexander Graham	Белл, Александр Грехем (Великобританія)
10.	Bell, Robert	Белл, Роберт
11.	Boettcher, J.	Бойтчер, Дж.
12.	Brande, Lieve Van Den	Бранд, Лайв Ван Ден
13.	Brattain, Walter	Браттайн, Уолтер (США)
14.	Bregar L.	Брегар, Л.
15.	Byrne, T.C.	Берн, Т.С. (Канада)

* У дужках вказано країну, яку представляє закордонний науковець.

1	2	3
C		
16.	Caffarella, Rosemary	Каффарелла, Розмарі
17.	Caldwell, M.	Колдвелл, М.
18.	Carr, S.	Карр, С.
19.	Christensen, Edward	Крістенсен, Едуард
20.	Clark, Thomas	Кларк, Томас
21.	Cook, V.	Кук, В.
22.	Cuban, Larry	Кьюбан, Ларрі
23.	Curran, Chris	Карен, Кріс
24.	Cyrs, Thomas	Сирс, Томас
D		
25.	Daniel, John	Даніел, Джон (Великобританія)
26.	Davies, Ch.	Дейвіс, К.
27.	Delling, Rudolf	Деллінг, Рудольф (Німеччина)
28.	Doughty, C.	Доугі, С.
E		
29.	Evans, Terry	Еванс, Террі
F		
30.	Farris, E.	Фарріс, Е.
31.	Finder, K.	Файндер, К.
32.	Friesen, Norm	Фрізен, Норм (Канада)
G		
33.	Gallagher, M.	Галлагер, М.
34.	Garland, Maureen	Гарланд, Морін
35.	Garrison, Randy	Гаррісон, Ренді
36.	Gibson, C.	Гібсон, Кемпбел
37.	Graff, Kurt	Графф, Курт
H		
38.	Hanna, D.	Ганна, Д.
39.	Harasim, Linda	Гарасім, Лінда
40.	Harper, William Rainey	Гарпер, Уільям Рейні
41.	Hesemeier, Susan	Гесемейер, Сузан
42.	Hess, Jacqueline	Гесс, Жаклін
43.	Holmberg, Börje	Гольмберг, Бердж (Швеція)
44.	Houdek, Elizabeth	Гаудек, Елізабет
45.	Hughes, J.	Г'югес, Дж. (Канада)
I		
46.	Inglis, A.	Інгліс, А.
J		
47.	Jenkins, Janet	Дженкінс, Джанет
48.	Jewitt, F.	Джувітт, Ф.
49.	Johnson, K.	Джонсон, К.
50.	Jones, Ann	Джоунс, Анна
51.	Jung, I.	Юнг, І.
K		
52.	Kaye, Anthony	Кейі, Ентоні
53.	Keegan, Desmond	Кіген, Десмонд (Ірландія)
54.	Keith, Harry	Кейс, Гаррі
55.	Kenning, M.	Кеннінг, М.
56.	Kern, R	Керн, Р.
57.	King, Bruce	Кінг, Брюс
58.	Kirkup, Gill	Кіркап, Гіл
59.	Kirkwood, Adrian	Керквуд, Адріан
60.	Knott, Tara	Нотт, Тара
61.	Kobara, J.	Кобара, Дж.
62.	Koul, B.	Коул, Б.

1	2	3
L		
63.	Lane, Carla	Лейн, Карла
64.	Langenscheidt, Gustav	Лангеншейдт, Густав (Німеччина)
65.	Lawrence, C. Ragan	Лоренс, С. Рейган
66.	Layte, M.	Лейт, М.
67.	Lewis, L.	Льюїс, Л.
68.	Lewis, Raymond	Льюїс, Раймонд
69.	Logie, Baird John	Логі, Беард Джон (Великобританія)
70.	Lojda, Jan	Лойда, Ян (Чеська Республіка)
71.	Long, M.	Лонг, М.
M		
72.	MacKenzi, Ossian	Маккензі, Оссіан
73.	Magnus, John	Магнус, Джон
74.	Manjulika, Srivastava	Манджуліка, Срівастава (Індія)
75.	Marconi, Marchese	Марконі, Маркесе (Італія)
76.	Marriot, Stuart	Марріот, Стюарт
77.	Masie, Elliott	Мейсі, Елліот
78.	Maxwell, L.	Максвелл, Л.
79.	May, Susan	Мей, Сузан
80.	Moore, Michael	Мур, Майкл (США)
81.	Morgan, B.	Морган, Б.
82.	Morris, J.	Морріс, Дж.
83.	Morse, Samuel	Морзе, Самуель (США)
84.	Murphy, M.	Мерфі, М.
N		
85.	Nation, Daryl	Нейшн, Дарил
86.	Negretti, R.	Негретті, Р.
87.	Newman, W.	Ньюмен, У.
88.	Nickolmann, Friedhelm	Нікольман, Фрідгельм (Німеччина)
89.	Olsen, F.	Олсен, Ф.
90.	Ortner, Gerhard	Ортнер, Гергард (Німеччина)
91.	Osborn, Viola	Осборн, Віола
92.	Ostendorf, Virginia	Остендорф, Вірджінія
P		
93.	Paine, Nigel	Пейн, Нігел
94.	Parker, Lewis	Паркер, Льюїс (США)
95.	Peck B.	Пек, Б.
96.	Peraton, Hilary	Ператон, Гіларі
97.	Perry, Walter	Перрі, Уолтер
98.	Peters, Otto	Петерс, Отто
99.	Phillips, V.	Філліпс, В.
100.	Pitman, Isaac	Пітман, Ісаак
101.	Porter, J.	Портер, Дж.
102.	Portway, Patrick	Портвей, Патрік
103.	Poulson, Waldemar	Поулсон, Вальдемар (Данія)
Q		
104.	Quosai, Trudy	Квосай, Труді
R		
105.	Raleigh, D.	Рейлі, Д.
106.	Ravet, S.	Равет, С.
107.	Reddy, Venugopal	Редді, Венугопал (Індія)
108.	Rekkedal, Torstein	Реккедал, Торстейн
109.	Rennard, M.	Реннард, М.
110.	Richardson, M.	Річардсон, М.
111.	Ristesund, G.	Рістесунд, Г.
112.	Robinson, John	Робінсон Джон
113.	Rowntree, Derek	Роунтрі, Дерек

1	2	3
114.	Rumble, Greville	Рамбл, Гревїлл
115.	Runnesto, R.	Руннесто, Р.
S		
116.	Sailor, Michael	Сейлор, Майкл
117.	Sammons, Morris	Саммонс, Морріс
118.	Sauve, L.	Сауве, Л.
119.	Scales, K.	Скейлз, К.
120.	Scriven, Michael	Скрайвен, Майкл
121.	Seinen, I.B.J.	Сейнен, І.Б.Дж.
122.	Sewart, David	Сьюварт, Давід
123.	Shadish, Wye	Шадїш, Уай
124.	Shale, Doug	Шейл, Даг
125.	Sherron, G.	Шеррон, Дж.
126.	Shockley, William	Шоклі, Уїл'ям
127.	Simonson, Michael	Сїмонсон, Майкл
128.	Smith, Frank	Сміт, Франк
129.	Sosteric, Mike	Состерїк, Майк
130.	Sponder, Barry	Спондер, Беррі
131.	Stake, Robert	Стейк, Роберт
T		
132.	Tait, Alan	Тайт, Елан
133.	Taylor, James	Тейлор, Джеймс (Австралїя)
134.	Ticknor, Anna Eliot	Тїкнор, Анна Еліот (США)
135.	Tight, Malcolm	Тайт, Малколм
136.	Toussaint, Charles	Тоусайнт, Чарльз (Нїмеччина)
137.	Tuninga, R.S.J.	Т'юнінга, Р.С.Дж.
V		
138.	Verduin, John	Вердуїн, Джон
W		
139.	Wagner, L.	Вагнер, Л.
140.	Warschauer, M.	Варшауер, М.
141.	Watkins, Barbara	Уоткінс, Барбара
142.	Wedemeyer, Charles	Ведемеєр, Чарльз
143.	Weygard, F.	Уейгард, Ф.
144.	Whalen, T.	Вейлен, Т.
145.	Wright, D.	Райт, Д.
146.	Wright, Stephen	Райт, Стефен
147.	Wylia, A.	Уїл'я, А.

Автор будь-якого наукового матеріалу, в якому йому приходится першому пропонувати написання україномовного варіанту закордонного ІПІ, повинен пам'ятати, що він несе відповідальність за правильність цього варіанту.

Якщо автор якогось друкованого матеріалу не впевнений у правильності написання українського варіанту закордонного імені і прізвища, то потрібно обов'язково писати в дужках це ІПІ в оригіналі.

Потрібно давати іншомовний варіант імені, і особливо прізвищ, в дужках до українського варіанту ІПІ, ще й тому, що вони можуть по різному писатися в іншомовному варіанті і однаково в українській мові.

Одним із способів уточнення правильної вимови ІПІ в оригіналі та передання їх українською є розв'язання цієї проблеми спільно з автором, чиє ім'я чи прізвище потрібно перекласти, за допомогою електронної пошти, телефону, факсу та ін.

1. *Англо-український словник: У 2 тт. – Близько 120 000 слів. Склав М. Балла. – К.: Освіта, 1996. – Т. 1. – 752 с., Т.2. – 712 с.* 2. *Корунець І. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. – Вінниця: Нова книга, 2001. – С. 92–104.* 3. *Шуневич Б. Дистанційна освіта: Теорії автономії і незалежного навчання // Педагогіка і психологія професійної освіти: Науково-методичний журнал. – Львів, 2002, № 6. – С. 27–31.* 4. *Шуневич Б. Оцінювання якості програм дистанційних курсів // Другий міжнародний конгрес "Розвиток інформаційного суспільства в Україні", Матеріали конгресу. – Київ, НТУУ "КПІ". – 2002. – С. 252–256.*